

In contradiction to this there is given reason for connection of Hungarian and Uralic languages, but that reason of it is completely different. The roots of our language lead to the Scythian-Hunnish languages. These language connections can be work only in possession of common way of thinking, traditions, culture showing by not only our language but justifying by different ways of sciences. The vocabulary, grammar of Hungarian language and languages other descendans of Scythian-Hunnish people as Mongolian, Turkish have common roots too.

The main reasons of our language connection with languages belonging to Uralic family are migrations of Scythian-Hunnish people to Northern places. They were taking their language and culture there and were leaving tracks of them.

We have to take regards into the following circumstances at formation of Slavic Languages: The ancient Slavic language was born in 400 years A.D. on places of the present Ukraine. At that time Scythian-Hunnish people lived there.

Languages of Western European people (Latin, Greek, German, English) can be connected with Hungarian by two lines. One of them is lately, and the other has very ancient common roots with Scythian-Hunnish languages too.

Czeglédi Katalin, az altajisztikai tudományok doktora. Az Eleink szerkesztőbizottságának a tagja. A Miskolci Nagy Lajos király Magánegyetem Bölcsész Egyesület és a Körösi Csoma Sándor Magánegyetem tanára.

Az előadásaival összefüggő fontosabb megjelent munkái:

„A földrajzi nevek hangtana” /a/ in: Nyelvészeti Őstörténeti Füzetek 1-4. Miskolci Bölcsész Egyesület, Miskolc 2004-6.

„A szkíta-hun nyelv története Hangtan” /b/ Farkas Lőrinc Imre Kiadó, Budapest 2007.

„A földrajzi nevek mondattana” /a/, in: Nyelvészeti Őstörténeti Füzetek 5. Miskolci Bölcsész Egyesület Miskolc 2007.

„A szkíta-hun nyelv ősmodatai /b/ Farkas Lőrinc Imre Kiadó, Budapest 2007.

„A keleti magyar szeszerék nyelvi tanulságai” in: Ősi Gyökér, Miskolci Bölcsész Egyesület Miskolc, 2007 október-november:55-75.

„Angela Marcantonio írásaihoz” in: Eleink – Magyar Őstörténet, Napút Kiadó, Budapest 2008. április 13.

Radics Géza

Hogyan is volt, avagy hogyan is lehetett?

A számunkra fontos világunkban, gyökeretelenné vált az ember, gyökeretelenné váltak a társadalmak. Elvesztették kapcsolatukat a természettel, elvesztették egészséges életérzéküket, és az örökérvényű emberi értékek, melyek felvirágozták a múlt műveltségeit, egyre inkább kivesznek életünkől, és az enyészetbe süllyednek. A tömegek, a kitenyészített proletár értelmiség által vezetve a szürke anyagiasság szolgátságában vergődnek, anélkül, hogy értenék sorsukat, látnák jövőjüket. Csak a látók kapaszkodnak, azaz keresik a kapaszkodókat. Sokféle a kapaszkodókeresés. Vannak, akik a csillagok állásában keresik a kiutat, mások az elvont fogalmak magunkévá-tételében. Vannak, akik úgy látják, hogy a Pilisben dobog a világ szíve, és ennek ismerete, elfogadása gyógyír minden bajunkra. Mások úgy látják, hogy az emelkedett szellemiség lehet a kulcsa egy boldogabb jövőnek. Magyar jövőnek. Vagyunk egy maroknyian, akik úgy véljük, hogy nemzeti önismeretünk, azon belül, elsősorban eredetünk és őstörténetünk tisztázásával kellene kezdeni, amely birtoklástudatunk megalapozója is lenne.

Nézzük tehát, hogyan is volt, avagy hogyan is lehetett?

Nincs egységes nézet arról, hogy a magyarság mióta él a Kárpát-medencében. Az iskolákban továbbra is azt tanítják, hogy Árpád-ágbeli őseink voltak az első magyar nyelvűek a Duna-Tisza táján, de mert ezen idejélmúlt tanban repedések keletkeztek, megemlítik a „kettős honfoglalás” eshetőségét is. A másként látók se vallanak egységes nézetet. Vannak, akik az avarok, mások a hunok, és megint mások a szittyák mellett törnek pálcát. Arról, hogy kik lehettek az ő őseik, már ritkábban esik szó. Vagyunk egy maroknyian, akik az újkőkorban megtelepedett földművesekben látjuk a megoldást, de vannak olyanok is, akik úgy gondolják, hogy a magyarság a Kárpát-medencében él – folyamatosan – harminc-negyven ezer év óta, vagy akár százezer évekre visszamenően.

Nos, melyik elképzelésnek lehet a legnagyobb valóságalapja? Melyiket lehet a legmegfoghatóbb adatokkal alátámasztani?

Ha nyugvópontra szeretnénk helyezni a magyarság számára e fontos kérdést, akkor meg kell találnunk ama szilárd kiindulópontot, amely valóságalapjához nem férhet kétség, vagy legalábbis szilárd támpontnak mutatkozik. Nézzük tehát nagy lépésekben, az elmúlt háromezer év jól-rosszul ismert történetét, amelyre ha nem is kielégítő, de mégis vannak írásos források. Szem előtt kell tartani, azonban, hogy a magyarság embertanilag ugyanolyan kevert népesség, mint Közép-Európa, vagy akár egész Európa bármely népe. Különbség csak az egyes fajták keveredésének arányában van. Marad tehát a nyelvünk, amely magányos és egyedülálló Európában, vagy akár az egész világban. Csak távoli

rokonai vannak. A kérdés, hogy mikor és őseink mely ágában kell keresnünk a magyar nyelv ősalakjának hordozóját?

Az **Eredetünk és őshazánk** című munkámban végig kísértem a Kárpát-medence benépesedésének folyamatát az újkőkortól (Kr. e. 5500-2300), melytől kezdve az újabb, azaz későbbi jövevények – hódítók vagy telepések – letelepedett népet találtak e medencében. Az első névről ismert népesség, amely betelepedett a Kárpát-medencébe, a kimmerek voltak Kr.e. 900 táján. A Királyi Szittyák szorították ki őket a Fekete-tenger feletti hazájukból. Lovas-műveltségű népesség volt, akárcsak a szittyák. A Kárpát-medencébe, mint hódítók érkeztek, minden jelentős alaplakosság nélkül, ezért rövid időn belül beolvadtak a helyben talált lakosságba.

Kr.e. 500 táján maguk a szittyák is megjelentek a Kárpát-medencében, de a régészet csak Mátra vidékén és Erdélyben tud kimutatni tömörebb szittyák lakosságát, az ország nagyobb részében a már letelepedett őslakosság élt. Elképzelhető, hogy a székelyek őseit szittyákban kell keresni. A Mátra-vidéki lányok pártája a szittyák főúri, női fejdíszrel, vagy koronával mutat nagy hasonlóságot. Az ország nagyobbik részében, a közigazgatásban, csupán a magas tisztségeket töltötték be a szittyák, míg a többit a meghódított nép vezetői. A hazánkban előkerült két szittyák aranyszarvast is hamvasztásos sírokban találtak, ami arra mutat, hogy gazdái nem szittyák voltak, hanem a helyi lakosság magas rangú vezetői, akik ajándékban kaphatták a szép aranytárgyakat, esetleg utánozták a szittyák ebbéli szokását. S mert nagyszámú alaplakosságuk a szittyáknak se volt, ezért a helyi lakosság nyelvére nem voltak, nem is lehettek, jelentősebb hatással, vagyis nem lehettek nyelvadók.

Kr.e. 350 táján a nyugati irányból terjeszkedő kelták is elérték hazánk területét. Régészeti tárgyaik, főleg vasból készült kardjaik és egyéb eszközeik nagy számban kerültek elő. Ők voltak, akik a vas használatát elterjesztették Európában. E vaseszközök kezdetben nagyon gyenge minőségűek voltak, ezért a jó minőségű bronztárgyak, még hosszú ideig használatban maradtak. Az írek a keltákban keresik őseiket, bár ez csak részben felelt meg a valóságnak, mert az őstelepes földműves nép Kr.e. 3500 táján megtelepedett az ír szigeten is. Nos, e földműves nép ama része, amelyik nem kelt át a tenger csatornáin, alakulhatott át hódítóvá, és a kelta néven írta be nevét Európa történelmébe. Az ír és magyar nyelvi egybeesések is inkább a közös földműves ősök nyelvében keresendők.

Krisztus születése táján a kelták hatalmát Dunántúlon a rómaiak, az alföldön a szarmaták, Erdélyben pedig a dákok döntötték meg. Kielégítő ismereteink csak a rómaiakról vannak. Annak ellenére, hogy 450 évig uralták Dunántúlt, az ott élő népességnek mégse ők lettek a nyelvadói. Nem is lehettek, mert hódítók voltak. A dákokat a románok dolgozták be eredettörténetükbe, melynek szintén nagyon kicsi a valószínűsége. A dákok kemény, hosszú harcot vívtak a rómaiakkal, és a történetírók általában úgy vélekednek, hogy nagyobb részt felmorzsoolták.

Néhány germán hódítónép is megfordult a Kárpát-medence különböző vidékein, mint a kvádok, a vandálok és gepidák, de ezek nyelvadók nyilván nem lehettek. Maradtak a hunok és az avarok.

A hunok Kr. u. 373-ban lépték át a Volgát Balambér nagykirály vezetésével. Néhány éven belül Bizáncot adófizetőjükké tették, és 380-ban elfoglalták a Kárpát-medencét is a Duna vonaláig. Dunántúlt azért nem foglalták el, mert kihasználták Bizánc és a Nyugat-Római Birodalom viszályát, s ezét az utóbbival szövetségben álltak. A kettő egyszerre kissé nagy falat lett volna. A hunok és a Nyugat-Rómaiak között 445 táján romlott meg a viszony. Többen úgy vélik, hogy Atillát ekkor választották nagykirállyá és nem 433-ban vagy 434-ben. Tény, hogy Atilla fiatal korában, mint tús, több évet töltött Rómában, így hát jól ismerte, és meg is vetette őket. Dunántúl keleti felét 450-ben, vagy 451-ben foglalta el, és 453-ban meghalt. Atillának tehát két-három év állt rendelkezésére, hogy valahol a Duna-mentén felépítse birodalmi központját, ha ilyen volt. Ezen idő csak arra volt elég, hogy rendbe hozzon valamely korábbi építményt, vagy egy újnak lerakja az alapjait. A rideg tény, hogy a hunok is csak hódítók voltak. Nagyszámú hun harcos és családjaik, csak a nagykirály környezetében volt. A katonaság nagyobb részét a meghódított és a behódolt népek fiai tették ki. Atilla halála után egyik fia se bizonyult alkalmasnak a birodalom vezetésére. Egymás között is torzalkodtak. A birodalom rövid időn belül szétesett, és a megmarad hunok a Fekete-tenger és a Kaukázus feletti birodalmi központjukba húzódtak vissza. Tehát nem a Kárpát-medencét tartották annak. Nyelvadók ők se lehettek.

Kr. u. 560 táján jelentek meg Baján nagykirály avarjai. Általában úgy vélik, hogy a kínai forrásokban szereplő zsuán-zsuankokkal azonos hódító népesség volt. Némelyek a heftalitákkal, vagyis a nyugati hunokkal azonosítják őket. Mások a két nép egymással való keveredésében, esetleg szövetségében látják a megoldást. Kezdetben a Kaszpi-tengertől az Alpok keleti nyúlványáig terjedt birodalmuk, de 628-ban Konstantinápoly alatt elszenved vereségüket kihasználták a meghódított népek, fellázdáltak, és az avarok birodalma a Kárpát-medencére zsugorodott. A hódítással létrehozott birodalmaknak az a gyengéjük, hogy az alaplakosság nem azonos a hódítóval, s ha komoly megrázkódtatás éri, vagy hiányzik az erőskezü vezető, szétesik. Nyelvadók ők sem lehettek.

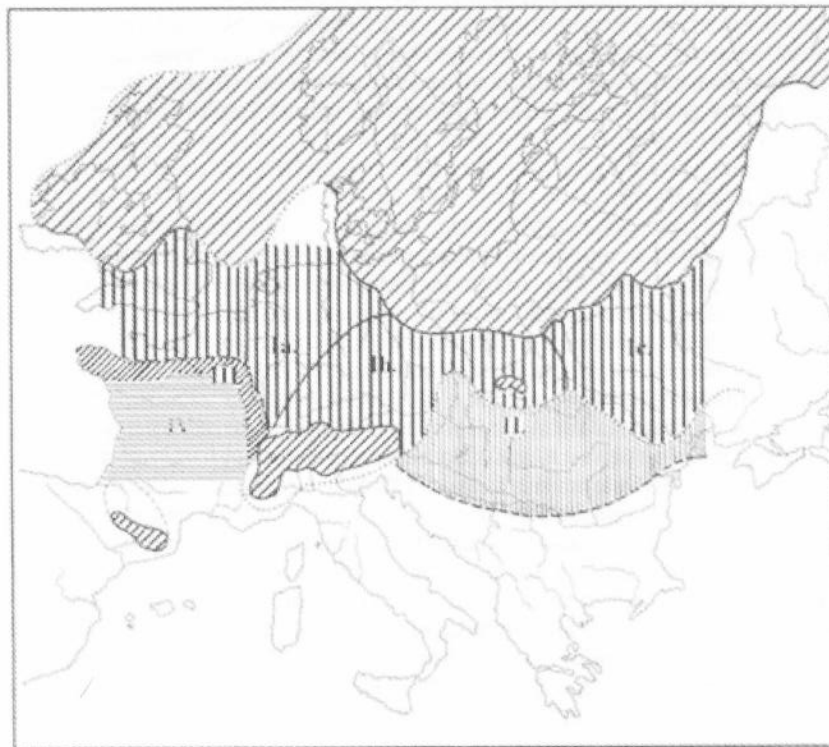
László Gyula régész-történész vetette fel a „kései avarokat”, mint az esetleges nyelvadókat, akik a 670-es évek táján, nagyszámban költöztek be a Kárpát-medencébe. E népről semmiféle írásos forrásban nincs említés, csak a keleti kapcsolatokra utaló, agyagból készített edényeik adnak alapot e feltevésnek. Nehéz elképzelni, hogy a kérdéses korban, egy nagylélekszámú népmozgás történt, s arról ne lenne említés valamely korabeli, vagy az esemény lezajlása utáni krónikában, feljegyzésben. Az ismert forrásmunkákban ilyenről nincs említés. László lehetségesnek tartotta, hogy a Nesztor Krónika ama megjegyzését, hogy „*eltűntek, mint az oborok*”, rájuk vonatkozhat. Ennyi, és nem több. Ez már azért is furcsa jelenség, mert e népesség a feltevés szerint földműves volt. Annak, hogy egy letelepedett, földműves nép felkerekedjen, és más vidékre költözzön, szinte kizárólag egy jelentős éghajlati változás adhat okot. Ilyenről nem esik szó. Ha az „oborok” eltűnése mégis valós lenne, akkor az egy kis lélekszámú népre vonatkozhat. Avagy egy részük, valamely hódító pusztítása elől menekült, de nem akkora számban, mint ahogy azt László feltételezte. Egy előadása alkalmával „millió” számot említett. Sokkal valószínűbb, hogy ama bizonyos, „kései

avarokhoz” köthető edényfajta készítésének módja terjed el, honosodott meg a Kárpát-medencében is.

Maradtak tehát a „honfoglalók”, vagyis Árpád népe. Már éppen ideje lenne, hogy e szót egyszer és mindenkorra kiiktassuk a használatból. Igaz ugyan, hogy Árpád népe részére a 895-ös bejövétel „honfoglalás” volt, de nem volt az a már letelepedett helyi népesség részére. Ez nyilvánvaló. Minden jel arra mutat, hogy Árpád népe is hódító volt, jelentősebb alaplakosság nélkül. Nyelvadók tehát aligha lehettek. Nem is voltak egységesek. Azért kötötték a vérszerződést. Ettől függetlenül nekik megvan a helyük a magyar történelemben, mert ők voltak, akik a Kárpát-medence népességét megszervezték, és lefektették a magyar nagyhatalmiság alapjait. A hun-magyar rokonság bennük keresendő. Hun ivadéknak vallották magukat, és ennek valóságához nem férhet kétség. A kérdés tehát, hogy milyen nyelven beszélt a Kárpát-medence letelepedett, földműves népe, amelyik már a Kárpátok koszorúján belül élt a kimmerek megjelenése előtt is?

Az **Eredetünk és őshazánk** című munkámban fejtettem ki ebbéli nézeteimet, melynek alapjait 1988-ban dolgoztam ki. Azóta csak megerősödött bennem ama nézet, hogy az újkőkor hajnalán, az Észak-Mezopotámiából szétáramló földműves népesség már hét-nyolcezer éve benépesítette az egész Kárpát-medencét, sőt a Duna vonalán a Rajnáig jutott. Nézzük tehát, hogy hogyan is lehetett?

A magyar őstörténettel és eredetkérdéssel foglalkozók nagyobb része figyelmen kívül hagyja a földrajzi és természeti adottságokat, és főleg az időnkénti éghajlati változásokat, amelyek alapján rendezik át az életlehetőségeket, sőt az életteret is. Ezért történik az, hogy némelyek a 350 ezer éve élt vértesszőlősi emberről úgy írnak, mintha a Kárpát-medencében uralkodó természeti és éghajlati viszonyok azóta mit sem változtak volna. Samu tehát egyenes ági ősünk. Varga Csaba, Szakács Gáborral való beszélgetése során így nyilatkozott: „*Nem tudom miért, de ez az ősi jelkészlet a dél-francia, spanyol, portugál területekről 6-8000 (talán 10.000) évvel ezelőtt vándorútra kelt. „Átköltözött” a Kárpát-medencébe és lehorgonyzott itt, s mindmáig itt is van.*” (Friedrich Klára – Szakács Gábor: **Kárpát-medencei birtoklevelünk a rovásírás**. 199. oldal.) Nos, ha Varga figyelembe vette volna, hogy Európa, vagy legalábbis a számunkra fontos földrész éghajlata egy alapvető változáson ment át a jégkor végén (kb. 14-13 ezer éve), amikor is egy nagy lehülés történt, majd ezt követte egy újabb nagy változás az ellenkező irányban (kb. 12-11 ezer éve), amikor a hidegégövi éghajlat a mérsékeltre változott, amely alapján átrendezte az életviszonyokat és életlehetőségeket. Európa éghajlata, rövid idő leforgása alatt az egyik szélsőségből a másikba ment át. A mérsékelt égöv beálltával a hidegégöv északabbra húzódtott, és a Pireneusok északi és déli oldalán élő jégkori vadászoknak megnyílt az út kelet felé, akik magukkal hozhatták ama jelkészletet, amelyet kedvező életviszonyok közepette, a korábbi tízezer évek során létrehoztak. Ezzel lehetne magyarázni Varga Csaba véleményét, amelyet nem lehet kizárni a lehetőségek sorából. Csinján kell azonban bánnunk e lehetőséggel, mert ha a kérdéses kort lebontjuk apróbb részleteire, akkor úgy tűnik, más megoldás is elképzelhető, sőt, valószínűbb.

Az utolsó jégkor Európában: 1. A késsel átlózott területeket a jégpáncél borította. 2. A piros függőleges vonalakkal hálózott terület állandó fagyott talajú tundra, melynek az Északi-Kárpátok is része volt. 3. A barna függőleges vonalakkal hálózott terület a Kárpát-medence, mely erdős tundra volt. 4. A lilával átlózott terület tengeremléki tundra. 5. A zöld vízszintes vonalazású terület tengeremléki tundra fagyott talaj nélkül. (László Gyula: Vértesszőlőstől Puszta-szerig.)

Friedrich Klára és Szakács Gábor **Tászok-tetőtől a bosnyák piramisokig** című könyvük 115. oldalán közölnek egy régészeti lelet képét, melyen írásjelekhez hasonló karcolatok vannak. A leletet a bajóti Jankovics-barlangban találták, és korát kb. 20 000 év körülnek becslik. A T. G. E. **Powell Prehistoric Art** című könyve 15. oldalán közöl egy kőből faragott istennőképet, amelyet gravetti műveltség népe, vagy velük egy időben élő nép alkotott, tehát valamikor a jégkor utolsó szakaszából való. A lelet Észak-Olaszországban, Savignano vidékén került elő. Az istennő jobb combján egy Y és egy V vésete látszik. De, mert a V jobb oldali szárának csúcsából egy kissé lefelé hajló vonal is van, ezért az összevonás is elképzelhető. A két jel között egy jobbra dülő függőleges fehér vonal is látható, de

a fényképről nem lehet megállapítani, hogy ez a tudatosság műve lenne, avagy nem. E jelek elkerülték Powell figyelmét, pedig csodálattal éneklie meg a művészi munkát. E két régészeti lelet azt igazolja, hogy az írásjeleknek nem okvetlen kellett a Pireneusok vidékéről jönni a Kárpát-medencébe. Csakhogy, a folytonosságban történt egy hatalmas törés, melyet nem lehet kifejezteni az egyenlegről.

Savignano-i istennő

A jégkor kb. 12-11 ezer éve ért véget, de nem akárhogy. Az utolsó egy-két ezer év, tehát 14-13 ezer éve volt a leghidegebb, amelyről *Gáboriné Csánk Vera* régész az írja *Az őszember Magyarországon* című munkájában, hogy „*Európa déli részén sarkkőri növények élnek, rénszarvascsordák járnak, ... Spanyolországban is megjelenik a rénszarvas, ...*” (244. oldal.) A Kárpát-medencében a júliusi átlaghőmérséklet a 12-13 C. fok körüli volt. Ez 10-12 fokkal alacsonyabb a mainál. Az Alföldön ettől is hidegebb volt. E korban tehát egy alapos átrendeződés történt. Az emberek és állatok vagy délebbre húzódtak, vagy elpusztultak. Erre köszöntött rá a 180 fokos fordulat – 12-11 ezer éve –, amikor is az éghajlat egy újabb változáson ment át a felmelegedés irányába. Azon állatok, főleg a nagyállatok, amelyek e szélsőségekhez nem tudtak alkalmazkodni, elpusztultak, mint például a mamut és barlangi medve utolsó példányai. Vajon mi történhetett a Pireneusok északi és déli vidékén élő ősvadászokkal, akik barlangrajzai csodálatba ejtették a világot? Egyenes úton érkezte a Kárpát-medencébe, avagy kerülő úton, Délnyugat-Európán át, nagyon súlyos megpróbáltatások közepette? Mi történhetett a Kárpát-medence ősvadászaival e változások hatására?

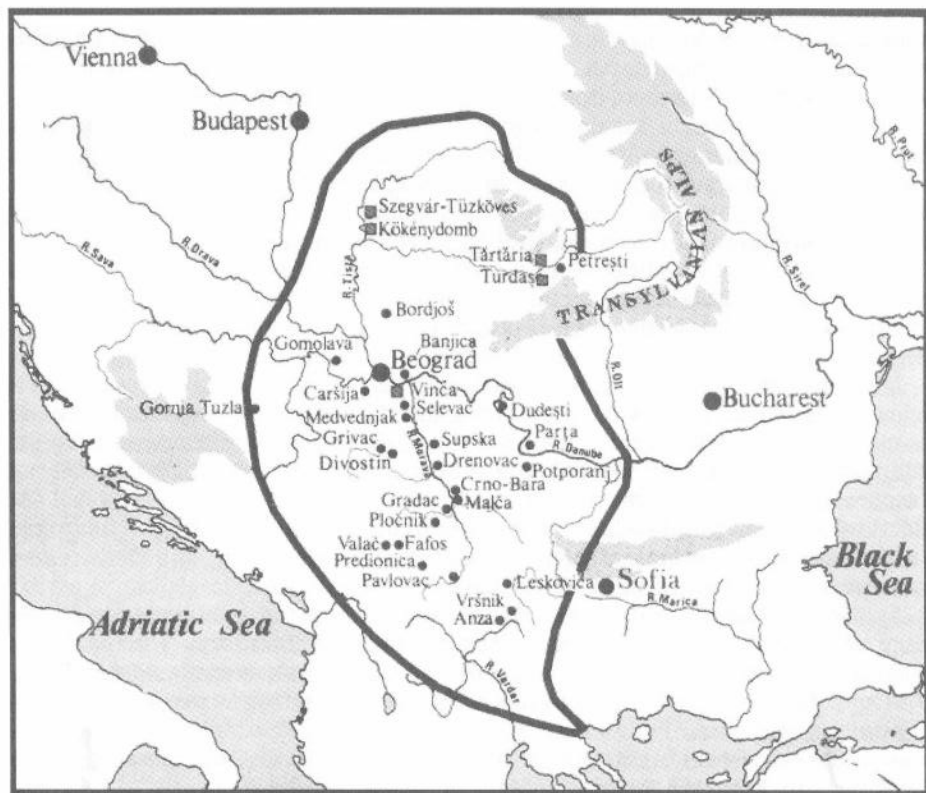
A Kárpát-medence az utolsó jégkorban erdős tundra volt, de hogy milyen lehetett az utolsó egy-kétezer évben, amely a leghidegebb volt, arról csak sejtéseink vannak. Nem valószínű, hogy jégpáncél borította, mint ahogy egyesek vélik, de hogy a korábbi időjáráshoz viszonyítottan sokkal zordabb lett, azt biztosra vehetjük. E kort megelőzően itt volt a hidegégövi nagyállatok téli szállásterülete, legelője. Az itt élő emberek főleg barlangok és melegvizű források közelében ülték fel telephelyüket. Nagyállatokra vadásztak, s nyáron, mikor ezen állatok követték a természetet, és keresték a Kárpát-medencén kívüli északi legelőket, az ember családotól együtt követte őket. Ez eddig rendben is lenne, de újra kell gondolni, hogy mi történt, miután bekövetkezett a nagy lehűlés. Amikor Európa déli vidékeit is a sarkkőri növényzet vette birtokába, és megjelentek a rénszarvascsordák? Elképzelhető, hogy a Kárpát-medence ebben az időben a nagyállatoknak nem a téli szállásterülete lett, hanem a nyári legelője? Ez egy alapvető változást jelent. A megmaradt ember és állat csak a Balkánra húzóhatott vissza. Milyen hatása volt e lehűlésnek a Kárpátokon túli síkságokra? Elképzelhető, hogy e területeken élők a Fekete-tenger és a Kaukázus közvetlen közelében találtak menedéket? Némelyek talán a Kaukázus déli vidékeiig hatolhattak? Észak-Mezopotámiába? Amennyiben így volt, úgy, az nyelvi szempontból sok mindent érthetőbbé tesz.

Ezek után nézzük, hogy mi történhetett, mikor Európa, azon belül a Kárpát-medence éghajlata a hidegégövből a mérsékeltégövébe ment át. Amint említettük, ez egy 180 fokos fordulat volt a felmelegedés irányába. A hegyekben felhalmozódott hatalmas mennyiségű hó és jég olvadását eredményezte, ami áradatként zúdult az alföldi részre, amely elmozdított, sőt a legalacsonyabb részeket az állóvíz boríthatta el. Ehhez még az is hozzásegített, hogy a hó és jég olvadásából keletkezett bőséges vízmennyiség párolgása feldúsította a légrétegeket, és beálltak a hatalmas viharok, esőzések. Az így kialakult viszonyok nagyon kedvezőtlenek voltak az emberi létfenntartást illetően. Legfeljebb csak néhány magaslati ponton, némelyek úgy vélik, hogy úszólápok tetején találtak megfelelő helyet, ahol megélhetésüket biztosítani tudták. Amennyiben az úszólápok szóba jöhetnek e szempontból, úgy azok kialakulásához is huzamosabb időre volt szükség. Az alföld déli egyharmadán az életheletőség a jégkorban is más lehetett, mint az északi kétharmadban, de mikor elmozdított, akkor az ott élő emberek is kénytelenek voltak délebbre húzódnia a Dinári- és Balkán-hegység völgyeibe, ha ez a nagy lehűlés korában nem történt volna meg.

Igy telhetett el jó két-három ezer év, miközben a lassú, de egyre gyorsuló felszáradás is folyamatban volt. Kialakult a mérsékeltégövi növény- és állatvilág, és mintegy nyolc-kilencezer évvel ezelőtt a Kárpát-medence alkalmassá vált a földművelésre. Az északi vidékeken a vadászok jelentek meg elsőként, melyről Jászberény környékén a kilencezer, míg Tarnaörs vidékén a nyolcezer évvel ezelőtti telephelyek tanúskodnak, akik ekkor már csak a mérsékeltégövi állatokra vadászhattak és – természetesen – halászhattak. A dél-alföldi és erdélyi részeken ebben az időben a földművesek jelentek meg, elsőként.

Az átmeneti kókor (Kr. e. 9000-5500) ideje alatt a Kaukázus alatti térségben nagy változások történtek. Felismerték a vadbúza és vadárpa termesztését, majd pedig a lencsét, babot és datolyát is. Kialakultak az első földműves közösségek. Bekövetkezett egy népesedési robbanás, és e földművesek terjeszkedni kezdte a szélrózsa minden irányába, és megtelepedtek a földművelésre alkalmas vidékeken. Ekkor mentek le Dél-Mezopotámiába is, ahol létrehozták a világ legismertebb, korai magas-műveltségét. A szintén híres Nílus-menti műveltség alapjait is ők rakták le. A Balkán délkeleti csücskét Anatólián, majd az Égei-tenger szigetein át kilencezer éve érték el. Innen a tenger partvidékén tovább terjeszkedtek, de fő terjeszkedési útvonaluk a Vardar és Morava folyók völgye volt. A Dinári- és Balkán-hegységet e két folyó völgye választja el egymástól. Mikor a Déli-Kárpátokhoz értek, akkor egy részük a keleti, másrészt a nyugati irányba terjeszkedett, de nagyobb részük a Kárpát-medencében talált életheletőséget. Telephelyeikre a régészek, először a Vaskapu alatti térségben találtak rá. Első leleteiket a Belgrád alatti Vinca nevű helység vidékén kerütek elő, ezért ezen újkőkori műveltséget Vinca-műveltségnek nevezik, amelybe bele tartozik a magyar Körös-műveltség területe és Erdély is. Ez tehát az újkőkori földművesek által létrehozott első európai magas-műveltség, amelyik másfél-kétezer évvel megelőzte a dél-mezopotámiai és az egyiptomit is. A néhány száz évvel később a Keleti-Kárpátok és a Fekete-tenger közötti területet is benépesítették, melyet a régészet Cucuten-műveltségnek nevez. A Kárpátokon belül a Körös-műveltség-

get, majd pedig az alföldi és dunántúli vonaldíszeken edények műveltségét hozták létre a korai földművesek.

A Tordos-Vinca-műveltség területe (Marija Gimbutas: The Goddesses and Gods of Old Europe)

Elgondolkodtató ezen ősparasztkok népi összetétele is. Vajon hány százalékuk lehetett, akik észak-mezopotámiai gyökerekkel érkeztek a Kárpát-medencébe? Nyilván, azok utódai, akik az éghajlati változás miatt a Balkánra kényszerültek, most ők is északabbra igyekeztek. Vajon még mindig vadászok voltak, avagy eltanulták már a földművelést a jövevényektől? Erre az új természeti viszonyok is kényszerítették őket.

Nem lehet kétséges, hogy ők is, legalábbis nagyobb részük, mint földművesek vették birtokba őseik vadászterületeit, ha nem, rövid időn belül azzá lettek. Milyen nyelven beszélhettek mind az egyik, mind a másik közösségbe tartozók? Ha a földművesek, a Balkánra való érkezésük idején nem azonos nyelvet beszéltek a helyben találtakkal, akkor ezer év állt rendelkezésükre, hogy még a

Kárpát-medencébe való beköltözésük előtt nyelvük ötvöződjön. Szinte biztosra vehetjük, hogy a mezopotámiai eredetűek nyelve megtartotta uralkodó szerepét, mert egyébként a magyar nyelv nem lehetne rokona a dél-mezopotámiai sumérek nyelvének – akitől már jó ezer/kétezer éve elvált –, amit nemzetközi tudósok állapítottak meg. Ha ugyanis ősiségünket, eredetünket kutatjuk, akkor nyelvünk mibenléte lesz a döntő érv a mérleg serpenyőjében. Láthatjuk tehát, hogy embertanilag már ezen ősparasztkok is keverték voltak. A kérdés genetikai szemszögből való megközelítése nem mutatkozik gyümölcsözőnek. Mindennek ellenére, nyelvük a Kárpát-medencébe való megérkezésük idején egységes és a mai nyelvünknek őse lehetett, mert egyébként nem maradhatott volna meg a később kialakult, és a Duna-Tisza medencéjét körülvevő indo-európai nyelvek tengerében.

Ha magunk elé tesszük egy térképet, amelyen fel vannak tüntetve finnugor nyelvrokainak földrajzi elhelyezkedései, akkor láthatjuk, hogy Északkelet-Európában, Finnország és az Urál-hegység délnyugati lábánál fekvő Baskíria közötti térséget ők lakják be. Ezek a lappok, a finnek, az észtek, a lívek, a vótok, a veszek, a cseremiszek, a permiek, az ugorok, és a Volga felső folyása alatt élő merják, muromák és mordvinok. Elképzelhető, hogy e népek egyenes ági leszármazottai az ősvadászoknak, akik a nagyállatokat követve kerültek e vidékre? Igen. De honnan? Lehetséges, hogy egy részük Észak-Balkánról induló, a Kárpát-medencén áthaladó ősvadászok voltak, akik útba ejtették Jászberény és Tarnaörs vidékét, majd folytatták útjukat Északkelet-Európa irányába. Nagyobb részük azonban, a Fekete-tenger és a Kaukázus vidékéről, az állatokat követve nyomulhatott északra, némelyike, esetleg jelentős része éppen a Kaukázus déli vidékeiről. Ez magyarázatot adhat a földművesek és a kelet-európai ősvadászok nyelvi rokonságára, mert azonos központ hatásköréből áramlottak ki.

A jégkor mostoha körülményei közt, lassú lehetett a nyelvfejlődés, és alacsony volt a szókészlet. Az utolsó egy-két ezer évben, amikor a pusztaság lét fenntartása is komoly feladat volt, inkább visszafejlődés történhetett. Nem igen volt szükség 1000-1200 szónál többre. Ez alól talán a Pireneusok vidékén élők voltak a kivétel, mert ők éltek a legkedvezőbb életkörülmények között, erről tanúskodnak barlangrajzaik és írásjeleik is. Igen, de ha Spanyolországban is megjelentek a rénszarvasok, akkor ők se úszhatták meg az utolsó hideghullámot következmények nélkül. Jelentős részük délebbre kényszerült, és némelyikük kerülő úton juthatott a Kárpát-medencébe, ha egyáltalán ők hozták magukkal az őskori írásjeleket, mint azt Varga Csaba gondolja. Amennyiben figyelembe vesszük e lehetőséget, akkor az újkőkor kezdetén nem kettő, hanem három fő népcsoport népesítette be a Kárpát-medencét: 1. A Pireneusok vidékéről érkező ősvadászok, 2. A balkáni ősvadászok, 3. Az Észak-Mezopotámiából kiáramló földművesek. A végeredményen ez semmit se változtat, mert sumér-magyar nyelvrokonságból arra kell következtetni, hogy a földművesek nyelve volt az uralkodó, vagy a három népcsoport nyelve között csak tájszólási különbségek voltak, amely az egynyelvűség irányába mutat. Ha a Pireneusok vidékéről érkezők – ha voltak ilyenek – nyelve nem volt azonos a földművesek nyelvével, akkor jelentéktelen

százalékban érkezhettek. Ebből láthatjuk, hogy a sumér-magyar nyelvrokonság azért nem hanyagolható el, mert az eredetkérdésünk meghatározó tényezője. Mint ahogy a népesség szaporulatának, úgy a nyelv lendületes fejlődésének is a földművelés lett a mozgatója. Az újabb és újabb felismerések, újítások új szokat követeltek, s mert az emberek letelepedett életet éltek, az életfeltételek sem követelték meg a vándorlást, megszűnt a vadászok időszakos, de mégis rendszeres találkozása. Minden egyes természeti határokkal övezett terület népességének nyelve sajátosan fejlődött, ami az ősnyelv elkülönüléséhez vezetett. A magyar nyelv azért maradhatott meg a Kárpát-medencében, mert népsűrűsége – amely legalább kétszerese lehetett az átlagnak – és elzártsága, tehát természetes határai ezt lehetővé tették. Finnugor nyelvrokonaink azért tarthatták meg őskori nyelvüket, mert olyan földrajzi térségben telepedtek le, ahol bántatlanul élhettek sajátos életüket, még hosszú ezer éveken át.

A magyar nyelv azonban a török nyelvekkel is rokonságban áll. Nyelvtani egyezések is vannak, de a szókincsben való egyezés sokkal jelentősebb a finnugor nyelvek szóegyezéseinél. Újabban (2007) pedig Obrusánszky Borbála a Hír TV Pörzsölő című műsorában úgy nyilatkozott, hogy kb. 2000 mongol-magyar azonos szó van. Tudjuk, hogy az ujugorok nyelvében is szép számmal vannak szavak, melyek a magyarban is megvannak. Az előzőekben említés esett arról, hogy Észak-Mezopotámiából a földművesek a szélrózsa minden irányába, tehát keleti irányba is terjeszkedtek. Kr. e. 2000 táján érkeztek az ujugorok földjére. Lehet, hogy az altáji nyelvekkel való rokonság ebben keresendő, de azt se lehet kizárni, hogy éppen az ősnyelvben, amelynek nagyobb volt a földrajzi kiterjedése, mint ahogy eddig szóesett róla. Nem valószínű, hogy a magyarság és a magyar nyelv Belső- vagy akár Közép-Ázsiából jött volna, de az oda- és visszavezető szálak tisztázása nagyon fontos lenne. Az előzőekben felsoroltak alapján sokkal valószínűbbnek mutatkozik a Kis-Ázsiából származó földművesek és a Balkán ősvadászi nyelvének ötvözete – ha két különböző nyelvet beszéltek volna –, jó nyolc/kilencezer évvel ezelőtti időkből.

Az emberiség fejlődésének legnagyobb szellemi vívmánya az írás. A litván származású régész, Dr. Marija Gimbutas arról ír *The Living Goddesses* (Az élő istennők) című könyvében, hogy a pontok, vonalak és nyilak mellett a V, Y, M és P alakú jelek, a régészeti leletek tanúsága szerint, többtízezer évre vezethetők vissza. Erről tanúskodik a savignanoi istennőn látható Y és V alakú jel is. E jelek abban az időben, és még utána hosszú tízezer éveken át, nem valószínű, hogy egy bizonyos hangot képviseltek, hanem valamely fogalom vagy név jelölésére használták őket. Az, hogy ezer éveken át megmaradtak, jelzi, ama fogalmak, amelyeket képviseltek, nagyon fontos szerepet tölthettek be az őskori ember életében, és azok maradtak az újkőkori földművesekében is, egészen a bronzkorig.

Az M alakú jel esetleges mondanivalóját az *Eredetünk és őshazánk* című munkámban elemeztem, és arra az álláspontra jutottam, hogy népvénünk, vagy egy Magar, Magyar nevű istennő rejtőzhet mögötte. *A környezet és létfeltételek hatásai a nyelvek kialakulásában* című munkámban, ezt módosítottam, mert időközben megtudtam, hogy a *makar, magar* a sumérban és ógörögben egyaránt „*boldogot*” jelent. A három régészeti tárgyon – az egyiptomi és anatóliai istennő,

valamint a szolnoki edénytöredék – lévő jelek olvasatát a „magyar” szó helyett a „boldog”-gal helyettesítettem. S mert mind a három tárgynak istennői vonatkozásai vannak, a *Boldogasszony* olvasat lehetőségét javasoltam. Nos, Gimbutas könyvében van egy olyan közlés, amely e lehetőséget alátámasztani látszik.

A régi emberek jelképekben gondolkodtak, az istenségeket tulajdonságokkal ruházták fel, és olyan állatokat választottak jelképeknek, amelyek e tulajdonságokat megtestesítették. Az életet adó anya, az élet és egyben halál úrnője is volt, aki meghal, de hamvaiból ismét feltámad. A jelképiség céljából kedvelték azon állatokat, amelyek átalusszák a téli hónapokat, de tavasszal ismét életre kelnek, mint például a medve. Gimbutas azt írja, hogy a nagy M jel, mint jelkép a békát képviseli, ez pedig egy bizonyos istennőt. Ez meglepő, de a béka is átalussza a telet, de még ettől is fontosabb, hogy tojásai a vízben kelnek ki, és az ebihalak abban fejlődnek ki. Az emberi élet is az anyaméh vízében fogan, és a *mag*, a *magzat* abban fejlődik ki. Ebben van a nagy hasonlat, sőt a természeti és eszmei azonosság is.

Magyar Adorján *Az ősműveltség* című hatalmas munkája 493. oldalán a következőt írja: „*Szerintem ugyanis, amint ez népmeséinkből és egyéb néprajzi adatokból is kitűnik, a béka őseinknél a nőiség és víz egyik jelképes és költői megszemélyesítője volt. Sőt, jelképezte a nő anyaméhét is, mivel alakja ahhoz valóban hasonlítható.*”

Gimbutastól még a következőket is megtudjuk:

„*Az egyiptomiak tisztelték a békát, mint Heket-et, az élet ősaniját. A korai uralkodóház előtti időkben (Kr. e. 3100 körül), őt mint békafejű asszonyt ábrázolták, aki a varangyos béka képében istennőnek adta ki magát. A hieroglifákban „béka” volt a jele. Heket uralkodott a termékenység és a halál utáni feltámadás felett is. Heketet kapcsolatba hozták a görög Baubo-val, aki valószínű baba (szülész) volt, és a sumér Bau-val, akit Baba-nak is neveznek. Bau a suméreknek a gyógyászat és gyógyítás istennője volt.*”

„*Egyptians revered the frog as Heket, primordial mother of all existence. In the early predynastic period (around 3100 B.C.), she was portrayed as a woman with a frog head, or as a frog toad impersonating the goddess. “Frog” was her hieroglyphic sign. Heket controlled fecundity and regeneration after death. Heket has been connected with the Greek Baubo, probably a wet nurse, and with the Sumerian Bau, also called Baba. Bau was the Sumerian goddess of medicine and healing.*” (28. oldal.)

Gimbutas ezek után megemlíti néhány példát a mai nyelvekből. Némely európai nyelvben – írja – „bau” vagy „bo” szógyök, mint például a varangy, a boszorkány és gomba szóban van meg. A litvánban „baubas” és „bauba” félelmetes boszorkány vagy szörnny. Franciaországban a „bo” (Haut Saone tartomány), „botet” (Loire) és „bot” varangyot jelent. Magyarban csak annyit mondhatunk, hogy a „béka” szónk kezdőhangja, a „b” egyezik. Lehetséges, hogy nekünk is volt „bau” vagy „bo” szónk, ami békát jelentett, de jelen ismereteink szerint a „*Boldogasszony*” hozható fel, melyet a görög Baubo, és a sumér Bau vagy Baba is alátámaszt. „*Boldogasszony* anyánk, régi nagy pátronánk.” Őshitünk felfogása szerint (Nagy)-*Boldogasszony* a világmindenséget szülő ősanja. Itt tehát nincs szó félelmetes boszorkányról vagy szörnnyről, de lehet, hogy az indo-európai

népek gyűlölettel néztek Európa műveltségalkotó, ragozó nyelvű ősnépére és istennőjére. Ami nálunk szent volt, az náluk a félelem és gyűlölet tárgyát képviselte. Ma is így van. Megemlítendő az is, hogy a magyar népmesékben a varangyos béka képében, nem a tündérek és más jötevők (Boldogasszony), hanem a szörnyek, a boszorkányok jelennek meg.

Erdélyben Lukácsi atya foglalkozik „Babba Mária” és Szűz Mária kapcsolatával, ami eszmeileg jogos is lehet, de Babba Mária nem hozható kapcsolatba, és főleg nem azonosítható ősvallásunk istennőjével, Boldogasszonnyal.

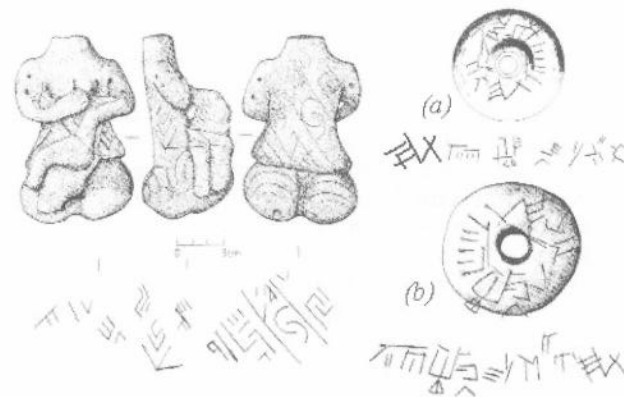
Torma Zsófia, 1874-ben a Maros-menti tordosi ásatás alkalmával előkerült leleteken írásjeleket ismert fel. Torma felismerte, hogy e jelek némelyike nagy hasonlatosságot mutattak a mezopotámiai sumérok írásjeleivel. Ezt nagy méltatlankodással fogadták a Magyar Tudományos Akadémiára betelepített Habsburg-tudósok. A kétkedésből kijutott Marija Gimbutasnak is, aki azzal mert előhozakodni, hogy a Vinca-műveltség földműves népe fejlesztette ki az emberiség első írásrendszerét Kr. e. 5500 és 5000 között. A tudósok is, ismételten bizonysgot tesznek arról, hogy nagyon csökönyösek tudnak lenni. Leginkább a Tordostól mintegy 18 kilométerre lévő Alótárlakán, 1961-ben talált írásos korong kavarta fel a kedélyeket. A rádióizotóp vizsgálatok a korongot mintegy 1500 évvel korábban mutatták ki, mint a legrégebbi mezopotámiai írás, ráadásul helyi agyagból készült. Ezt több tudós egyszerűen nem tudta elfogadni. Nehezen tudtak/tudnak megbarátkozni Gimbutás ama megfigyelésével is, hogy egy nem szemita vagy indo-európai, hanem egy ragozó nyelvű nép, a Vinca-műveltség népe – beleértve Erdélyt és a magyar Dél-Alföldet is – alkotta meg a világ első szerves írásrendszerét, közel kétezer évvel a suméreket megelőzve, ez kissé nehezen emészthető. Gimbutás „Old Europeans”-nek, „Óeurópainak” nevezi e népet. A régészről a következőképp vélekedik a kérdésről a már idézett könyve 48. és 49. oldalán:

Az alsótárlakai korong, amelyen a magyar rovásírás Z, Ny és Gy betűjének alakja azonos is megvan.

„Absztrakt – nem képjelek – jelek alkották az írásrendszert. A vonalasság jellemzi és rendszerezi a korai európaiak írását, hasonló a minoszi vonalas A, a ciprus-minoszi, és a ciprusi szótagíráshoz, amelyek megelőzték a klasszikus világot. Ezen írások, mind hasonló megoldásokat alkalmaznak, vonásokkal és pontokkal módosítják az alapjeleket. A korai európai írás nem „előírás”, amint Shan M. M. Winn vélekedett. Szerves írásrendszert képvisel, akárcsak a kínai, a sumér, az indiai, és az elő-kolumbiai szerves írásrendszerek.”

„Abstract, not pictorial, signs comprised the script. Linearity characterizes and organizes Old European writing, a trait it shares with the Minoan Linear A, Cypriot-Minoan, and Cypriot Syllabic scripts, all scripts of the pre-classical world. All these examples use similar diacritical techniques, such as strokes or dots to modify a basic sign. Old European scripts is not “prewriting” as conceived by Shan M. M. Winn (1981). It represents a true writing system similar to Chinese, Sumerian, Indus, and pre-Columbian “nuclear” (logographic) writing system.”

A Rast-i istennő és a Pristina-i korong vonalas írásjelei

A tatárlakai korong mellett nagyon fontos a kb., szintén 7000 éves istennő, melyet Nyugat-Romániában, Rast vidékén találtak, és a közel 6000 éves, Pristina közelében előkerült korong. Mindkettő a vonalas írás jeleivel van ellátva. Mindkettőn, ugyanúgy, mint a tatárlakai korongon is megfigyelhető a jelek összevonása. Ezen írásjelek megfejtése még várat magára. A régész szerint az a legnagyobb baj, hogy a korai műveltségalkotó népeket az indo-európaiak nyelvükkel és írásukkal együtt, a baszkok kivételével, Európában mind kipusztították, ezért az ő nyelvükön kívül nincs Európában olyan élő nyelv, amely ebben segíthetne. Ezzel az a baj, hogy a baszkok ősei nagyon messze éltek a Vinca-műveltségtől. Megemlíti az etruszkokat is, de hát őket is beolvasztották a rómaiak több, mint kétezer éve. Ettől függetlenül, írásos hagyatékaik ismerete segíthetne. Bennünket, magyarokat meg se említ a régész. Valószínű azért, mert csak hivatalos történelmünket ismerte, mely szerint kései jövevények vagyunk Európában, ezért nyelvünk nem lehet kulcsa a megfejtésnek. Abban reménykedik, hogy

esetleg a ciprusi és krétai vonalas (Linear) „A” írás megfejtéséhez, a már ismert vonalas „B” lesz az esetleges kulcs. Ha ez sikerülne, akkor a vonalas „A” írás ismerete vezethetne az újkőkori vonalas jelek olvasásához. A sumér ékírások olvasásához a háromnyelvű Bihistumi-sziklafelirat, míg az egyiptomi hieroglifák olvasásához a rozettakón keresztül vezetett az út. Kicsi annak a lehetősége, hogy az újkőkori Vinca-írás megfejtéséhez egy olyan lelet kerüljön elő, amelyen az újkőkori írásjelek mellett egy másik, már ismert írás és nyelv szerepeljen. Itt az első írásrendszerről van szó. A többiek ezer évvel később fejlődtek ki. Így hát elég reménytelennek tűnik, hogy az újkőkori írás valaha is megszólaljon. Avagy talán mégse?

Gimbutas megemlíti idézett könyvében, hogy ezen ősi műveltség még kimutatható Kr. e. 1500 tájáról is a Vaskapu vidékén. Nos, ha tudta volna, hogy ezen újkőkori írásjeleknek számos alaki azonos van a magyar rovásírásban is, akkor valószínű Erdélyt se felejtette volna ki. Többen észrevették már, hogy számos újkőkori jel alakilag azonos a rovásírás betűivel. A tatárlakai korongon is van három jel, amely alakilag azonos a magyar rovásírás Z, Ny és Gy betűjével. Gimbutas úgy véli, hogy e jelek nem hangokat, hanem szókat, esetleg szótagokat képviseltek, mert több mint száz van belőlük. Ennyi hangra egyetlen nyelvnek sincs szüksége. De ha, az általa említett kb. harminc jelet – melyek az írásrendszer alapját, gerincét képezték – egészítették ki vonalakkal és pontokkal, esetleg más betűkkel vonták össze, akkor már szóba jöhet az összevont írás, vagyis a ligatúrák. A tatárlakai és a koszovói korongon is vannak olyan jelek, amelyek összevonásoknak mutatkoznak. Hiba lenne azonban, kizárólag ebben az irányban kutakodni, mert a szó vagy szótagírás sokkal valószínűbb. Az első és legfontosabb feladat ezen írásjelek összegyűjtése lenne. Az eredeti régészeti tárgyak jeleiről a lehető legpontosabb másolatokat kellene készíteni. Csak azután kellene hozzáfogni a megfejtés kemény és időigényes munkájához.

E tekintetben Friedrich Klári már elvégzett egy nagyon fontos munkát. Összegyűjtötte, és egy táblázatban összeállította azon újkőkori írásjeleket, amelyek alakilag azonosak a magyar rovásírás valamely betűjével. Friedrich a Tordos-Vinca-műveltség írásjelei között megtalálta minden magyar rovásbetűnek alaki mását az E-É és Ly kivételével. Ez minden kétséget kizáróan igazolja, hogy az újkőkori írásrendszer jeleinek egy része, a fejlődés folyamán, egy bizonyos hang képviselője lett, ha abban az időben még nem az volt. Igazolják azt is, hogy a rovásírás betűinek eredete visszamegy az újkőkori legelejére. Sőt, némelyike az őskorba.

IRÁSJEGYEK					
Kárpát-medencei jelrendszer					
Magyar rovásírás	Hangjének	Tordos-Vinca	Taszok-tető	Bosnyák-pümitások	Glazet
A, Á	A, Á	P	P, P, I	q, p	q, p
B	B	X	X	X	X
C	C	↑	↑	↑	↑
Cs	Cs	□, #			□, #
D	D	+	+		+
E, É	E, É				ε, ε
F	F	⊕, ○		○	⊕, ○
G	G	△, △	△		△, △
Gy	Gy	±			±, F
H	H	X			X
I	I	T	T, T	T, T	T
J	J	7, 1	7, 1	7, 1	7, 1
K	K	z, o	N, z	o, z	z, N, o
L	L	△, △			
Ly	Ly	⊙, ⊙			⊙, ⊙
M	M	⊕, ⊕			⊕, ⊕
N	N	C			C
Ny	Ny	C, D			C, D
O, Ó	O, Ó	K			O, Ó
ő, Ő	ő, Ő	K			ő, Ő
P	P	E, M	E	E	E
R	R	H, I	H, I	H, I	H, I
S	S	△, △	△		△, △
Sz	Sz	I, I	I, I	I, I	I, I
T	T	Y, Y	Y, Y	Y, Y	Y, Y
Ty	Ty	X, X	X, X	X, X	X, X
U, Ú	U, Ú	X, X	X, X	X, X	X, X
ü, Ü	ü, Ü	X, X	X, X	X, X	X, X
V	V	M		M	M
Z	Z	Y	Y	Y	Y
Zs	Zs	Y	Y	Y	Y

Friedrich Klára által összeállított rovástáblázat

Vajon, népünk alsó rétegei írástudók voltak-e?

Tudjuk, hogy miután a magyarság felvette a római keresztiséget, elrendelték a rovásírás pusztítását, üldözését. Azt is tudjuk, hogy 1450 előttről csak nagyon kevés írásos emlékünkn van, és azok se adják vissza a valós magyar nyelvet, mert a latin ábécé kényszerzubbonyába bújtatták, melynek nem volt á, cs, é, gy, í, ly, ny, ó, ő, sz, ty, ú, ü és zs betűje. Összesen 14 hangunkra nem volt betűje a latin ábécének, de ha a hosszú magánhangzókat nem számítjuk, akkor is hét alaphangnak nem volt betűje, de még ehhez is hozzá kell adni a rövid ö-t és ü-t. Hogyan írtak e betűk nélkül? Úgy, ahogy a nyelvemlékeink szólnak hozzánk. Nagyon ügyefogyottan. Amikor az 1400-as évek második felétől kezdenek megjelenni a magyar nyelvű versek, akkor ezeket nem rovással írták, ami annyit jelent, hogy tollforgatóink már nem ismerték, vagy nem merték használni a rovást, amelyet már közel félezer éve tiltottak.

Mint lehetséges az, hogy még az 1800-as években is a kanászok, juhászok, csordások és csikósok, a maguk készíttette karikás nyelére, vagy furulyára, citerára nevüket, esetleg egy rövid szöveget rovással írtak? Annyit jelentene ez, hogy mindenféle tilalom ellenére népünk alsó rétegei körében a rovás tudomá-

nya tovább élt, és írástudók voltak már az újkőkortól? Igen! Minden viszontagság ellenére ragaszkodtak ősi írásunkhoz, és nekik, a sokszor lenézett egyszerű rétegének köszönhetjük, hogy nem veszett ki. Sőt, nyelvünket is nekik köszönhetjük, mert bizony a magyar felsőréteg nagyon ellatinosodott.

Nemrégiben egy Mezőtúr vidékéről származó, Floridában élő magyar asszonyval váltottam néhány levelet. Az egyik levélben azt írta, hogy kislány korában, 1938-ban a cselédjük tanította rovást olvasni. Ez felkeltette a figyelmemet. A cseléd tanította ura lányát rovást olvasni? Mindenütt azt olvastam, hogy az imént felsorolt állatörzök készítményein marad meg a rovás. Míg a puli vagy komondor őrizte az állatokat, nekik volt idejük faragásra a fa árnyékában, de, hogy egy neheztelti munkát végző cseléd is ismerte ősi írásunkat, azt nem olvastam sehol. Érdeklődtem tehát a hölgytől, hogy tudna-e többet mondani erről. Annyit mondott, hogy az apjának 1000 holdja volt, és hat állandó cselédje. Ama cselédek, akik Mezőtúr vidékéről valók voltak, mindnek volt citerája, és mind ismerte a rovást. Ennek bizony érdemes lenne utána nézni, talán még nem késő.

Forrásmunkák:

- Anonymus: Gesta Hungarorum. Helikon. Budapest. 1975.
 Badiny Jós Ferenc: Igaz történelmünk vezérfonala Árpádig. Orient Press Kft.
 Bakay Kornél: Őstörténetünk régészeti forrásai I.- II. köt. Miskolc, 1998.
 Bäuml, F.H. & Birnbaum, M.: Attila the man and His Image, Corvina, Budapest. 1993.
 Bobula Ida: A sumér-magyar rokonság kérdése. Esda. 1961.
 Bóna István: A hunok és nagykirályaik, Corvina 1993.
 Botos László: Hazatérés, Magna Lingua
 Bray, W. Trump, D: Dictionary of Archaeology, Penguin Books, 1976.
 Forrai Sándor: Kűskarácsonytól Sülvester estig. Műzsák. 1985.
 From the Land of the Scythians: The Metropolitan Museum of Art, N.Y.
 Friedrich Klára – Szakács Gábor: Kárpát-medencei birtoklevelünk, a rovásírás, Szakács Gábor kiadása, 2003.
 Friedrich Klára – Szakács Gábor: Tászkok-tetőtől a bosnyák piramisokig, Szakács Gábor kiadása, 2007.
 Gimbutas, Marija: The Goddesses and Gods of Old Europe: University of California Press, 1982.
 Gimbutas, Marija: The Language of the Goddess: Harper & Row, Publishers, San Francisco, 1989.
 Gimbutas, Marija: The Living Goddesses: University of California Press, 2001.
 Gosztony Kálmán: Összehasonlító szumer nyelvten, Duna Könyvkiadó, Svájc 1977.
 Hóman Bálint: Őseimbek - Ősmagyarok. U.S.A. 1985.
 Kramer, Samuel N.: Mythologies Of the Ancient World, Anchor Books, N.Y. 1961.
 Kramer, Samuel N. : The Sumerians, The University of Chicago Press, 1963
 Krantz, Grover S.: Geographical Development of European Languages, Peter

- Lang. N.Y. 1988
 Lamber-Karlovsky & Sabloff: Ancient Civilizations, The Benjamin/Cummings Publishing Co. INC. 1979.
 Kartográfiai Vállalat: Történelmi Világatlasz.
 Larousse: World Mythology, Chartwell Books INC. N.J. 1976.
 László Gyula: A „kettős honfoglalás”. Magvető. 1980.
 László Gyula: Vértesszőlőstől Pusztaszerig. Gondolat. 1974.
 Lloyd, Seton: The Archaeology of Mesopotamia, Thames & Hudson, 1978
 Magyar Adorján: Az Ősműveltség. Magyar Adorján Baráti Kör. 1995.
 Marjalaki Kiss Lajos : Anonymus és a magyarság eredete. Budapest. 1929.
 McEvedy, Colin: The Penguin Atlas of Medieval History.
 Mellaart, James: The Neolithic of the Near East, C. Scribner's Sons, N.Y. 1975.
 Molnos Angéla: Jövőnkért a magyar nyelv ügyében, Debrecen, 2003.
 Nagy Sándor: A magyar nép kialakulásának története. 1968.
 Németh Gyula: Attila és hunjai, Az Akadémiai iadó, Bp. 1986.
 Powell, T.G.E.: Prehistoric Art, Oxford Uni. Press, 1966.
 Radics Géza: A környezet és létfeltételek hatásai a nyelvek kialakulására. Chicagói Magyar Szabadságharcos Szövetség. Budapest 2005.
 Radics Géza: Eredetünk és őshazánk. Anahita-Ninti Bt. Budapest 2006.
 Sebestyén Gyula: Rovás és rovásírás. Evilath. N.Y. 1969.
 Szász Béla: A hunok története. Budapest. 1994.
 The Atlas of Archaeology, DK Publishing, INC. 1978
 The Metropolitan Museum of Art & The Los Angeles County Museum of Art: From the Land of the Scythians
 The Times Concise Atlas of World History, Hammond, N.J. 1985.
 Torma Zsófia: Sumér nyomok Erdélyben. Buenos Aires. 1973.
 Treasures of Tyutankhamun: Metropolitan Museum of Art, N.Y. 1976.
 Varga Géza: Bronzkori magyar írásbeliség, Budapest 1993.
 Varga Zsigmond: Ötezer év távolából, Debrecen 1942.